

ОСОБЛИВОСТІ ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ

Маховка Вікторія Михайлівна,
к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та туризму
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
ORCID ID: 0000-0001-7985-7792
Україна

Сучасні умови розвитку сфери туризму характеризуються перспективами використання наявних природних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів територій. Це стосується і використання гірських систем. Відповідно гірський туризм можна вважати одним з основних економічних та соціальних факторів, що впливають на розвиток окремих населених пунктів, територій або районів розташованих в гірській місцевості. Розвиток гірського туризму формує значний мультиплікаційний ефект й на ряд супутніх галузей національної економіки та підвищує соціально-економічні показники розвитку територій. Гірський туризм можна відносити до спеціалізованих видів туризму, який може комбінувати в собі й певні елементи екологічного, зеленого, лікувально-оздоровчого, спортивного та рекреаційного видів.

Гірські ландшафти вже давно приваблюють туристів з усіх верств суспільства, увагу яких привертають самобутні традиції місцевого населення, можливості для занять спортом та дозвілля на природі високогірних дестинацій. Гори є місцем проживання для 15% населення світу та містять близько половини світових осередків біорізноманіття. Гори мають вирішальне значення для економічного зростання, і збереження гірських ландшафтів є одним із ключових завдань. Гірські напрями часто приваблюють 15-20% світових туристичних потоків туризму. У звіті ЮНВТО підкреслюється важлива роль, яку гірський туризм може зіграти в оцінці природної та духовної спадщини, а також культурної різноманітності та традиційних звичаїв гірських народів. Гірський туризм, особливо коли він пов'язаний з природою та сільським туризмом, може зробити цінний внесок у розвиток стійких продовольчих систем та підвищити цінність місцевих продуктів [4].

Гірський туризм, особливо коли він пов'язаний з природою та сільським туризмом, може зробити цінний внесок у розвиток територій та підвищити цінність місцевих продуктів. Для розвитку сталого туризму в горах необхідно зменшити його негативний екологічний та соціальний вплив, вирішити проблеми, пов'язані зі зміною клімату. Пандемія COVID-19 вже призвела до серйозних змін у секторі гірського туризму та суттєвих втрат для спільнот та бізнесу. Тим не менш, після пандемії зріс інтерес споживачів до напрямків на відкритому повітрі та з меншим скупченням людей, і ці зміни відкривають перед гірськими напрямками нові можливості для відновлення більш екологічної та сталої форми туризму та переосмислення своїх продуктів та послуг [4].

На сьогодні гірські курорти значно диверсифікували свої послуги, тому пропонують різноманітний асортимент відпочинку туристам в гірській місцевості цілорічно. Так до літніх додаткових послуг, які вони пропонують відносять: прогулянки пішки, піший туризм, спостереження за птахами, рафтинг катання на гірських велосипедах, а до зимових – катання на лижах, на сноуборді, санях.

Гірський туризм доцільно трактувати як вид спортивного туризму, який полягає в переміщенні людей за певним маршрутом, прокладеним у гірській місцевості [10]. Варто зазначити, що у більшості випадків такі походи проводяться на значних висотах над рівнем моря.

Згідно з UNWTO, гірський туризм – це тип туристичної діяльності, яка відбувається в певному та обмеженому географічному просторі, наприклад пагорби або гори, з характерними характеристиками та атрибутами, які притаманні певному ландшафту, топографії, клімату, біорізноманіттю (флора та фауна) та місцевій громаді. Даний вид туризму охоплює широкий спектр заходів, пов'язаних із потребою перебувати на відкритому повітрі та спілкуватися з природою у вільний час [3].

Гірський туризм – це напрям, що передбачає подолання рельєфу місцевості з допомогою своєї м'язової сили. Передбачає стандартне похідне екіпірування, в яке входить спальний мішок, намети та багато іншого. Походи в рамках саме

такого спорту проводяться в теплу пору року, коли світловий день є досить довгим, щоб можна було робити великі переходи та ночувати на маршруті. Мандрують у рамках саме такого туризму групами. Проведені дослідження свідчать, що в гірському туризмі при подоланні маршруту можуть бути застосовані деякі елементи скелелазіння, його не варто плутати з альпінізмом. Головні відмінні риси між гірським туризмом та альпінізмом є те, що метою гірського туриста - проходження маршруту певної категорії складності, який включає декілька перевалів та/або вершин, а метою альпініста є підйом на вершину певної категорії складності [1].

Складність маршруту в гірському туризмі обумовлюється переважно складністю (категоризацією) включених гірських перевалів. Як правило маршрути гірського туризму пролягають на висоті більш ніж 2500-3000 м над рівнем моря, тому у туристів труднощі долаття маршруту може викликати й гірська хвороба. Іноді маршрути розраховані на кілька кілометрів, а іноді на кілька днів. У зв'язку з цим варто згадати, що існує 6 категорій складності таких маршрутів. Адже кожен маршрут значно відрізняється від попереднього потребою у більш кращій фізичній підготовці [1].

Гірський туризм відноситься до спортивних (активних, екстремальних) видів тому включає декілька підвидів (рис. 1). Зазначимо, що гірський туризм задовольняє потреби у проведенні вільного часу та дозвілля цікаво і з користю здоров'ю. Для людей, яких приваблює активний відпочинок у горах, є можливість займатися різними видами спорту, пов'язаними з подоланням маршрутів на значній висоті. Гірський туризм є видом активного відпочинку, яке поєднує у собі кілька різних, але за своїми цікавими напрямками. Це і сходження у гори так званій альпінізм, скелелазіння, піші походи по певному маршруту (трекінг), екстремальний туризм, сплав по гірських річках та наукові експедиції, що мають на меті вивчити мінерали, гірську рослинність та фауну певної місцевості (екологічний туризм). Всі напрямки мають свої переваги та недоліки та мають своїх вірних послідовників, які розвивають та популяризують цей вид активного відпочинку. Завдяки існуванню різних напрямків гірського туризму, у

людини є можливість вибору того варіанту, який відповідатиме його особистим вимогам та фізичним можливостям.

альпінізм
<ul style="list-style-type: none">• вид спорту і активного відпочинку, який має на меті сходження на вершини гір з подальшим спуском шляхом підйому або іншим шляхом;
гірськолижний туризм
<ul style="list-style-type: none">• спуск з гір природними сніжними схилами або спеціально підготовленими трасами на лижах;
сноубординг
<ul style="list-style-type: none">• спуск по снігу з гірських схилів на спеціально обладнаній дошці;
фріскінг
<ul style="list-style-type: none">• спуск крутими непідготовленими схилами зі складним рельєфом;
скітур
<ul style="list-style-type: none">• гірський туризм з використанням лиж і спеціальних кріплень для підйому в гору;
лижний альпінізм
<ul style="list-style-type: none">• сходження на гору з метою спуститися на лижах чи сноуборді
фрірайд
<ul style="list-style-type: none">• спуск на лижах поза трасою. Спуски поза трасами, безумовно, є вершиною зимового відпочинку і одночасно заняттям непростим і небезпечним. Підвищені вимоги до техніки, особливо на складному снігу, стають серйозною перешкодою для тих, хто здійснює свої перші "нетрасові" кроки.
Параглайдинг
<ul style="list-style-type: none">• є видом парашутного спорту, при якому здійснюється стрибок з парашутом з крутого укосу в тандемі з професійним пілотом-інструктором.
Маунтінбайкінг
<ul style="list-style-type: none">• спуск з гірських вершин по стежках на велосипедах, стає все більш популярним, незважаючи на дороге обладнання

Рис. 1. Підвиди гірського туризму (систематизовано автором на основі [2])

Сучасні тенденції розвитку різних видів туризму та форм відпочинку дозволяють зауважити, що гірський туризм є одним з найбільш розвинених видів спортивного туризму в світі. Його доцільно розглядати привабливий як варіант для зимового й літнього відпочинку. У процес цього туризму входить не лише активний відпочинок у формі сплавів по гірських річках, катання на лижах або скелелазіння, але й звичайний, але не менш цікавий, так званий екологічний туризм, який полягає у знайомстві з місцевою природою, флорою та фауною [4].

Отже, гірський туризм може бути безпечнішим за інші форми туризму, оскільки має потенціал для мінімізації поширення COVID-19. Комплексні туристичні інтереси, а також різноманітність природних і культурних ресурсів у віддалених і часто невивчених географічних середовищах дозволяють знизити негативний вплив пандемії порівняно з міськими районами. Даний вид відпочинку все більше приваблює туристів, метою яких є оздоровчий відпочинок. Також, гірський туризм включає соціокультурну туристичну діяльність, а також альпінізм, походи, пригоди, їзду на велосипеді, огляд визначних пам'яток історії та культури, екскурсії або відпочинок, серед інших видів діяльності. У порівнянні з іншими секторами туризму (наприклад, сра-туризм, туризм спадщини, екскурсійний туризм), гірський туризм дає можливість туристам займатися оздоровленням та активним відпочинком. Наприклад, гірський велосипедний туризм є нішею велосипедного туризму та є зростаючим сектором гірського туризму [1], який приваблює багатьох оздоровчих туристів, які шукають як пригод, так і активного дозвілля.

Список використаних джерел

1. Romeo R., Rousseau L., Parisi F., Notarianni M., Manuelli S. and Carvao S., UNWTO. 2021. Mountain tourism – on the way to more sustainable development. Rome, FAO. <https://doi.org/10.4060/cb7884en>.
2. Бобловський О. Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Харків, 2017. Вип. 182: Економічні науки. С. 278-287.
3. Гірський туризм та Альпінізм. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/mandrivkaaua2015/home/girskij-turizm>. Заголовок з титулу екрану. (Дата звернення 12.05.2022 р.).
4. Грабовський Ю. А. Спортивний туризм: навч. посібник / Ю. А. Грабовський, О. В. Скалій, Т. В. Скалій. Тернопіль: ТНПУ, 2007. 302 с.